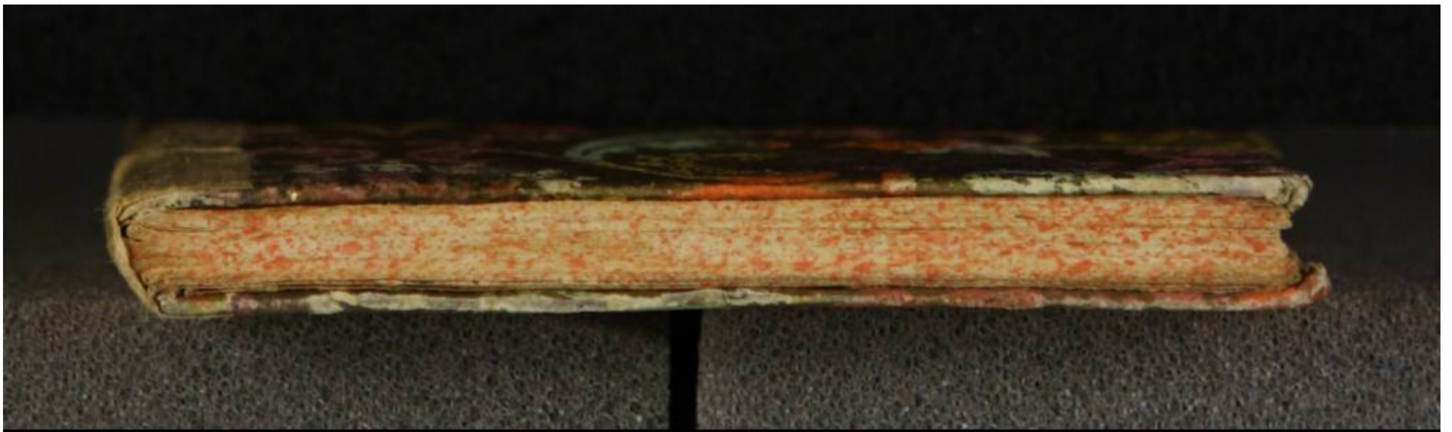
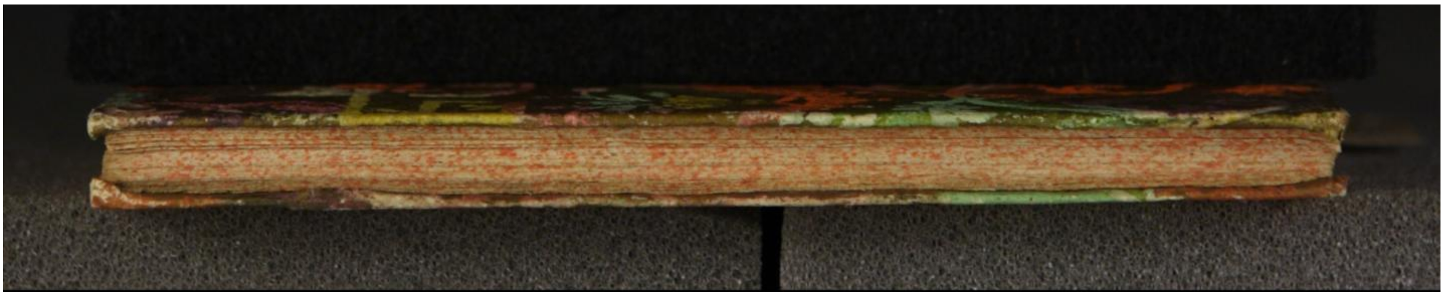

528.

M Fischer fecit

ANTIDOTVM ADVERSVS *PESTEM DE-* SPERATIONIS.

Autore

NICOLAO HEMMINGIO.

HAFNIÆ
Excudebat Iohannes Stoc-
kelman.

CIↃ IↃ. XCV.

DVPLEX ESSE IN Ecclesia militante, genus hominum: unum piorum, impiorum alterum, sacræ testantur literæ. Illi quidem Dei iustitiam ita considerant, ut à misericordia eius non recedant: atq; ita tranquilla fruuntur conscientia quiete: Hi eandem Dei iusticiam ita contemplantur, ut horribili fremitu et metu iusti ac seueri iudicij diuini, à misericordia Dei turpiter deficiant, et excidant. Quò autem pij, solius Dei misericordia sese conseruari sciunt certius: eo multo quàm impij, à Diaboli insidijs impetuntur miserabilius & acerbius. Cuius exempla plurima nobis suppeditat sacra historia. Ad eiusmodi autem insultus & machinationes. Diaboli muniendi sunt animi piorum, ut ex tentationibus tandem emergant, uictores firmius consistant, alijsq; suo exemplo prosint: quod si uero aliquando

ruant, fortiores tamen ſurgant: nec cũ Pha-
raone, Saule, Iuda, Simone et alijs, ab agnita
Dei miſericordia deſperent. Talia animo-
rum infirmorum remedia proponit nobis
uir abſolutæ doctrinæ & pietatis NICO-
LAVS HEMMINGIVS in breui de
deſperationis antidoto tractatu, quem, cùm
mihi ab amico quodam meo communicare-
tur, ideo inſcio authore (in quo facilè apud
illum excuſationem mereri me puto) edere
uolui, ut communibus ſtudijs conſulerem.
Videbam enim huius uiri monumenta ha-
ctenus quidem edita, in omnium propè ſtu-
dioſorum manibus uerſari ac legi: ea uero,
quæ lucem adhuc nondum uiderunt, cum
adhuc in litura eſſent, diligentißimè colli-
gi ac deſcribi. Tu igitur, lector beneuole,
hoc meum conſilium, à quo non alienum eſt
aliorum literatißimorũ hominum iudicium
probabis, autori uero de Eccleſia bene me-
renti uitam longiorem precaberis. Vale et
nobilißimo ac utilißimo hoc ſcripto felici-
ter perfruere.

Samuel Selfiſch Iunior.

ANTIDOTON ADVERSVS PESTEM DESPERATIONIS.

QVOD CHRIStus in agone mortis suis discipulis mandauit, ad nos quoq; pertinere cogitemus. *Vigilate*, inquit, & *orate*, *ne introëatis in tentationem*: quibus verbis, & quantis in periculis versemur, donec in hoc mundo peregrinamur: & quanta diligentia cauere hostium insidias oporteat: & quomodo id fieri debeat, significa-

tur. *Vigilandi* verbo, non ſolùm nos hoſtes habere, & ab hoſtibus cingi, verumetiam ſummum ſtudium adhibendum eſſe, in cauendis hoſtium, Satanæ, carnis, mundi inſidiis monemur, ne quo modo acerrimi iſti hoſtes nos inuadant, fidem euertant, conſcientiam vaſtent, ac ſpolient nos veſtimentis illis candidis, quibus Chriſtus Sponſus noſter nos ornauerat. Beatus (ait Dominus in Apocalyp. 16. 15.) qui vigilat & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet. Sunt autem veſtimenta

Christianorum, iusticia & sanctitas. Iusticia induitur per fidem: obedientia enim Christi, quæ est Christïanorum iusticia, credenti imputatur. Sanctitas induitur per spiritum sanctum: Credentes enim, & iustificati fide, donantur spiritu sancto, qui in ijs tales motus creat, qualis ipse est: vnde fit, vt nostra obedientia sit spontanea & alacris. Hæc vestimenta, vult Dominus, vt custodiamus, ne nudi ambulemus, spoliati à nostris hostibus, sathana, mundo, carne. Quoniam autem non

eſt humanarum virium, tantis & tam immanibus hoſtibus occurrere, iubet nos dominus orare, vt quod ex nobis non poſſumus, in Chriſto facilè valeamus. *Confidite, inquit, ego vici mundum*, Iohannis decimo ſexto, Verſu trigeſimo tertio. Huc reſpexit Iohannes, cùm ſcriberet 1. Iohan. 5. 4. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.* Vt enim fide Chriſtum poßidemus, ita Chriſti virtute hoſtes noſtros ſpirituales ſuperabimus. Quare cum ſemper oppugnamur ab hoſtibus,

bus, ſemper orabimus, vt Chriſtus victor nobis ſemper adſit, ne ab hoſtibus noſtris vnquam expugnemur. Et quia ſæpe labimur (tanta eſt enim carnis noſtræ infirmitas, tanta mundi peruerſitas, tantæ Sathanæ inſidiæ) duo in primis cauenda ſunt. Vnum, ne lapſi immoremur in peccato. Nam quò diutius in cœno peccati volutamur, eò difficiliùs inde eluctamur. Alterum, ne circumuenti ab hoſtibus, & diutius in peccati cœno detenti, deſperemus veniam. Nam prima ſalus eſt, citò reſipiſce-

piſcere, & declinare culpam: ſecunda, non deſperare veniam. Nam deſperare veniam extremum malorum eſt. Vt autem hic ſcopulus deſperationis diligentiùs à nobis caueatur, viſum eſt mihi hoc tempore remedia aduerſus deſperationis venenum ex apotheca Dei, id eſt, ſcriptura ſancta colligere ac dicam:

Primùm, quid ſit deſperatio, & quàm horrendum malum ſit.

Deinde, quomodo occurrendum ſit deſperationi, ne hominẽ in mortem æternam præcipitet.

DE PRIMO.

Desperatio (de qua nobis hic sermo erit) est horribilis mentis & cordis seu conscientiæ trepidatio, ex sensu iræ diuinæ propter peccatum concepta, cum metu æternæ damnationis, sine ulla expectatione ueniæ. Tristißima exempla in Cain & Iuda conspiciuntur. Vterq; enim desperationis, gurgite absorptus est. Cain oppressus sensu iræ diuinæ & metu æternæ damnationis exclamat: Maior est iniquitas mea, quàm ut ueniam consequar. Iudas prodito domino pœnitens quidem, sed non resipiscens ait: Peccaui, tradens sanguinem iustum. In Cain ex desperatione nascitur obduratio, cum extremo contemptu Dei & Ecclesiæ. In Iuda ex desperatione nascitur homicidium. Nam hic magnitudinem doloris non sustinens strangulauit seipsum. In his duobus exemplis initia desperationis diuersa sunt. In Cain enim

initi-

initium desperationis fuit hypocrisis, & opinio meriti, cuius natura est eos omnes extremè odisse & persequi, qui suas superstitiones non sequantur. Id quod Iohannes, 1. Iohan. 3. 12. his uerbis indicat. Cuius gratia occidit (scilicet Cain) eum? (scilicet fratrem suum) Quia opera eius mala erant, fratris autem iusta. Hypocrisin igitur Cain excepit odium fratris iusti, odium fraternum secutum est fratricidium. Hinc conscientia mala torquet animum, quam comitatur desperatio de uenia: quæ postquam induruit, factus est Cain summus contemtor Dei, & persecutor Ecclesiæ. Huius exemplum multi tyranni hodie in papatu imitantur. Atq; ita Cain magnam catenam scelerum texuit, uidelicet præsumtionis de merito, odij fraterni, fratricidij, desperationis, obdurationis, contemtus Dei, & persecutionis Ecclesiæ. In Iuda initium desperationis seu primus gradus fuit diffidentia, quæ est mater auaritiæ.

Nam ubi uera fides est promißionis diuinæ, nullum locum habet auaritia, quæ idolatria à Paulo dicitur. Hæc auaritia à diffidentia nata solicitat Iudam ad furtum, ut semper aliquid decerpserit furtim ex ijs, quæ Dommo in subsidium à pijs hominibus donabantur. Hinc est quod adeo fremuit, cum uideret Mariam sororem Lazari effundere pretiosum unguentum in pedes Iesu. Quare, inquit, hoc unguentum non uænijt trecentis denarijs, & datum est pauperibus? Dixit autem hoc (ait Euangelista Iohan. 12. 5.) non quod pauperum ipsi cura esset, sed quia fur erat, & marsupium habebat, & ea, quæ mittebantur, portabat. Ab hoc fremitu aduersus piam fœminam, quæ unxit Domini pedes, in proditionem Domini prolapsus est, hinc in desperationem, hinc in laqueum, quo se strangulauit. Coniunxit ergo Iudas multa peccata, uidelicet diffidentiam, auaritiam, furtum, inuidiam, proditionem, desperationem,

tionem, & homicidium. Horum omnium scelerum maximum fuit desperatio. Quodnam enim maius malum esse potest, quam negare misericordiam Dei, quod est spoliare Deum sua gloria? Qui de uenia peccatorum [ait Augustinus) desperat, negat Deum esse misericordem: magnam iniuriam Deo facit, qui de eius misericordia diffidit: quantum in se est, negat Deum habere charitatem, ueritatem, potestatem, in quibus tota spes mea consistit, scilicet in charitate adoptionis, in ueritate promissionis, & in potestate redemptionis. Et Bernhardus ait: desperatio auget peccatum: desperatio maior est omnibus peccatis: desperatio peior est omni peccato.

Porro desperationi duo opponuntur, uidelicet bona rectaq; spes ex uerbo Dei per Spiritum sanctum concepta, & peruersa securitas. Illa salus est animæ: hæc pestis. Est autem bona & recta spes firma expectatio æternæ uitæ, & beatitu-

dinis

dinis propter Christum, qui fide apprehenditur. Contrà uero, peruersa securitis est, cum homo ideo indulget peccatis suis, quia scit DEVM esse misericordem: quod quid, quæso, aliud est, quàm Deum contemnere, & pretiosum Christi sanguinem pedibus calcare? Non enim effudit sanguinem suum in ara crucis, ut tu indulgeas libidini tuæ, auaritiæ, furto, tyrannidi, sed ut à peccato declines, & secteris iusticiam. Ab hac igitur securitate peruersa dehortatur sapiens Syracidæ 5. 4. Ne dixeris, peccaui, & quid mihi acerbum accidit? Dominus patiens est, non te dimittet, de uenia ne sis nimium securus, ut peccata peccatis cumules. Ne dicas, misericordia eius plurima est, magnitudinem peccatorum meorum mihi ignoscet. Rationem subiungit. Quia, inquit, tam ira, quam misericordia ab eo properabit, ac super sceleratos furor eius requiescet. Sapiens ut non uult, cum ita loquitur, homi-

nes de remißione peccatorum, siue uenia dubitare, ita non uult eos abuti misericordia Dei ad licentiam peccatorum. Ideo mox apponit saluberrimum consilium: non differas, inquiens, conuerti ad dominum, nec diem ex die ducas. Fugienda est igitur peruersa securitas seductrix ac pestis animæ. Nemo, ait Augustinus, peruersè sit securus, ista enim Duo occidunt animam: aut desperatio, aut peruersa spes.

DE SECVNDO.

Præclarè dictum est ab Augustino de pœnitentia: Quicquid feceris, quantumcunq; peccaueris, adhuc in uita es: unde te omnino, si sanare nollet, Deus auferret: qui enim clamando tibi persuasit, ne recederes, parcendo clamat, ut redeas. Hactenus Augustinus. Quapropter omnino statuendum est, quod quam diu homo uiuit, quan=

quantumuis magnus peccator, si confuge-
rit ad misericordiam in uera pœnitentia,
uerè recipiatur in gratiam. Gratia enim
superat peccatum, utut magnum, multum
& horrendum sit: nec Deus delectatur
morte peccatoris, sed ut conuertatur &
uiuat. Filius Dei dicit Luc. 5. 32. Non ue-
ni uocare iustos, sed peccatores ad pœni-
tentiam. Item Matth. 11. 28. Venite ad
me omnes, qui laboratis & onerati estis,
ego refocillabo uos. Cum his congruit di-
ctum Domini. Ezech. 18. 27. In qua-
cunq; die conuersus fuerit homo à uia sua
peßima, omnium iniquitatum eius obliuis-
car. Et Esa. 43. 25. Ego sum, ego sum,
qui deleo iniquitates tuas propter me, &
peccatorum tuorum non recordabor. Do-
minus & magister noster Iesus Christus,
docens nos orare, remedia efficacißima
aduersus desperationem nobis commen-
dat. Primum enim cum iubet nos compel-
lare Deum patrem nostrum, uult ut ag-

noſcamus paternum ipſius animum erga nos, ut qui pater eſt, nos autem filij eius. Iam autem cum nullus filius uerè & ſerio reſipiſcens, de uoluntate patris ſui erga ſe dubitare poteſt, neq; nos dubitare debemus de tam boni patris clementia. Hic affectus Dei patris erga quemlibet peccatorem reſipiſcentem pingitur in parabola de filio Prodigo Luc. 15. & Dauid Pſalm. 103. 13. ait: Quemadmodum miſeretur pater filiorum, miſeretur Dominus timentibus ſe. Deinde Dominus iubet nos precantes dicere: Dimitte nobis peccata noſtra, quod ſane non faceret niſi uellet peccata remittere. Vnde Auguſtinus: Cur docuiſſet ipſe dominus orantes dicere: Dimitte nobis debita noſtra: niſi ipſe miſericors perſeueraret, qui nos ab hac precatione non uult deficere. Præterea iubet nos petere liberationem à malo, uult igitur nos liberare, modo in ſeria pœnitentia ad illum confugerimus. Hæc breuiter dicta

cta sint de communi remedio aduersus omne peccatum, quantumcunque aut qualecunque fuerit, siue malitiæ, siue infirmitatis, siue ignorantiæ. Iam autem quoniam in alijs atque alijs possunt esse aliæ atque aliæ desperationis causæ, secutus peritos medicos, qui omnium primum conantur causas morborum amouere, causas desperationis inquiram, atq; ijs remedia ex uerbo Dei opponam: quo homo desperabundus erigatur in spem ueniæ, & uincat tristißimum desperationis malum. Videntur autem mihi præcipuæ desperationis causæ hæ sex.

Prima, Enormitas peccatorũ.

Secunda, ignoratio voluntatis Dei.

Tertia, opinio particularitatis.

Quarta, Opinio peccati in spiritum sanctum cõmißsi.

Quinta, Moles calamitatum sine intermißsione.

Sexta, Inueterata & longißsima peccandi consuetudo.

Si has causas desperationis sustulerimus, facilimè sanabitur desperabundus.

De prima causa desperationis.

Prima causa desperationis, ut proposuimus, est Enormitas peccatorum, quæ quis perpetrauit, quibusq́; se non Dei seruum, sed peccati & Diaboli mancipium declarauit. Qui facit peccatum, (ait Dominus Iohan. 8. 34.) Seruus est peccati. Seruus autem peccati, Diaboli mancipium est, eiq́; militat, qui turpitudine peccatorum delectatur in contumeliam Dei. Ex quo patet quam abominabile malum sit peccatum, & quam graue, adeo ut omnes creaturæ, ne minimum quidem peccatum

ſuis meritis poßint expiare. Quid ergo hic homini faciendum, ſibi conſcio tam horrendi mali? in apothecam, id eſt, in ſanctuarium Dei *oportet eum ingredi, ibique antidota contra deſperationem, quæ ex enormitate & abominatione peccati oritur, quærere. Eſt autem apotheca ſeu ſanctuarium* Dei, *ipſa* Eccleſia Dei, *in qua ſonat uerbum* Dei, *quod uerbum ſex rerum oppoſitarum comparationes habet, quarum ſingulæ facilimè mederi deſperationis malo, quod ex enormitate ſcelerum naſcitur, poſſunt.*

COMPARATIONES autem hæ ſunt.

1. Peccati & gratiæ.
2. Miſeriæ hominis, & miſericordiæ Dei.
3. Debiti & ſolutionis.

4. Adam & Christi. (nis.
5. Inimicitiæ & reconciliatio-
6. Morbi & medicinæ, seu ægroti & medici.

In his uidendum est, quæ pars potentior & efficacior sit, & quæ impotentior & minus efficax.

Prima collatio est peccati & gratiæ. Sit sanè enorme peccatum tuum, si homines respicis, quorum peccata, quam tua leuiora, minora, & pauciora uidentur pondere & mensura: attamen absit, ut excedat gratiam Dei, quæ mensuram & pondus peccati totius mundi in infinitum excedit & superat. Nequaquam ergo tuum peccatum potentius est ad damnandum, quam gratia Dei ad saluandum. Noli hoc scelus committere, ut existimes peccatum totius mundi, nedum tuum solius maius esse gratia: fidem adhibe spiritui sancto in Paulo loquenti Roman. 5. 20. ubi inter

cætera hanc auream ſententiam toto pe=
ctore amplectendam habet: Vbi abunda=
uit peccatum, ſuperabundauit & gratia,
hoc eſt, uehementer & ſupra omnem mo=
dum exuperat gratia ſupra peccatum.
Loquitur autem Paulus non de peccato
unius hominis, ſed de peccato totius mun=
di, quod peccatum ſi ſuperat gratia, ut re=
uera teſte ſpiritu ſancto ſuperat peccata
totius mundi, cur non tuum, quantumuis
magnum & triſte peccatum ſuperaret?
Gratia hoc loco eſt gratuitus fauor Dei &
beneuolentia, qua omnia peccata hominis
conuertentis ſe ad Deum per fidem in Ie=
ſum abſorbentur. Nam Deus pater om=
nes reſipiſcentes charos habet in dilecto.
Nunquam proinde ita peccatum abundare
poteſt, quin gratia, qua Deus nobis re=
mittit peccatum propter mortem filij, &
imputat iuſticiam filij ſui, ſit multò abun=
dantior, adeo ut à peccato ſuperari nullo
modo queat. Hæc collatio peccati et gratiæ,

ut clypeus fortißimus opponatur desperationi. Proinde ergo, quando enormitas peccatorum tuorum te ad desperationem sollicitat noli arguere spiritum sanctum in Paulo loquentem: mendacij, sed potius statue illum esse doctorem ueritatis, ut magister noster eum nominat, & certißimo certius persuadeto tibi, gratiam in infinitum esse potentiorem, quam tuum peccatum: ad quam gratiam, si in uera pœnitentia confugeris, saluus eris, & beatus in omnem æternitatem.

Secunda collatio est miseriæ hominis, & misericordiæ Dei. Miseria hominis est iusta peccati pœna. Sublato igitur peccato ex gratia, soluitur pœna, quæ est humana miseria. Tametsi igitur ingens est, & grauißima miseria humana: tamen nullo pacto maior est misericordia Dei. Nam cum hæc misericordia omnia DEI opera excedat, fieri non potest, ut à miseria humana uincatur. Sic enim scriptum

est

eſt Pſalm: 145. Verſ. 9. Bonus eſt Do-minus omnibus, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Cauſa huius immenſæ miſericordiæ Dei προκαταρκτικὴ quidem, id eſt, exterius mouens, ut obiectum, eſt miſeria humana. προηγουμένη uerò, id eſt, interius urgens eſt bonitas & amor, quo DEVS humanum genus, ut nobiliſſi-mam ſuam creaturam creatam & forma-tam, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam complectitur. De hoc amore DEI erga genus humanum teſtimonium perhibet Dominus noſter Iohan. 3. 16. cum ait: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum u-nigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æter-nam. Miſeriam ergo humanam, cuius ex-tremus gradus eſt æterna condemnatio, abſorbet miſericordia Dei ex intimo amo-re profecta propter mortem filij, idq́; in omnibus, qui in uera pœnitentia, ad DE-VM conuertuntur, nam alios omnes, hoc

est, incredulos, ira Dei sempiterna obruet: non solum propter peccatum contra legem DEI commissum, sed etiam, idq; multo magis, propter contemtum remedium aduersus peccatum: quod remedium Euangelium promiscuè omnibus offert. Porro de misericordia Dei, quæ multo potentior est nostra miseria, teneantur hæc dicta Dauidis Psalm: 32. 5. Misericordia Domini plena est terra. Item. 130. 7. Apud Dominum est misericordia, & copiosa apud eum redemtio. Item. 144. 9. Suauis Dominus uniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Item. 8. Miserator & misericors Dominus, tardus ad iram, & multum misericors. Item. 103. 13. Quemadmodum miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. Item. Psalm: 103. 7. Misericordia Domini ab æterno, usque in æternum, super timentes eum. Item. Psalm: 103. 11. super altitudinem cœli à terra corroborauit

uit misericordiam suam super timentes se. Huc addam dulcißimum dictum Domini, quod est Esaiæ 49. 15. Nunquid obliuiscetur mulier infantis sui, ita ut misereatur filij uteri sui? etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Dictum Augustini, consolatione plenißimum: Cain dicit: maior est iniquitas mea, quam propitiatio: mentiris Cain (ait Augustinus) Nam Dei misericordia maior est omnium peccatorum miseria. Fulgentius præclarè dicit: DEVS noster sic est misericors & bonus, sicut infinitus & inuictus. Proinde bonitas inuicti non uincitur, & infiniti misericordia non finitur. Item, iustus est Deus & misericors, sicut ergo potest per iusticiam damnare auersum, sic potest per misericordiam semper saluare conuersum. Basilius: Magnus magnitudini peccati opponit τὸ μέγεθος τοῦ ἐλέους Dei, & multitudini peccatorum τὸ πλῆθος οἰκτειρμῶν Dei. Si ergo illam ponderare, &

hos numerare poteris, despera. Ad hanc magnitudinem misericordiæ, ad hanc multitudinem miserationum homo cogitans de suæ miseriæ pondere & numero confugiat, & dicat uero corde: Miserere mei, secundum magnitudinem misericordiæ tuæ, & secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitates meas: nam si iniquitates obseruaueris Domine, quis sustinebit? sed apud te est propitiatio & copiosa redemtio. Hic locum habet dictum Augustini: Non timeat accessurus ad Deum aliquas iniquitates suas, tantummodo accedat pleno corde, & desinat facere, quæ antea faciebat, & non dicat: illa iniquitas mihi non dimittetur.

Tertia collatio, est debiti & solutionis, seu culpæ & satisfactionis. Peccata nostra debita nominantur propter similitudinem. Vt enim debita ciuiliter obligant ad solutionem, uel pœnam: ita peccata spiritualiter obligant ad satisfactionem,

nem, aut ad pœnam æternam. Nam ita peccata nostra nos reatui obstringunt apud Dei tribunal, & debitores constituunt, ut nulla spes sit obtinendæ gratiæ, nisi per satisfactionem. Hæc satisfactio est mors Domini nostri IESV Christi, ut sequentia testantur testimonia. Roman. 4. 25. Mortuus est, scilicet Dominus Iesus Christus, pro peccatis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostram. Iohan. 1. 29. Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. 1. Timoth. 2. 5. Vnus est Mediator Dei, & hominum, Homo IEsus CHristus, qui dedit seipsum ἀντίλυτρον pro omnibus. Roman. 3. 27. Omnes peccauerunt, & destituuntur gloria Dei, iustificantur gratis ipsius gratia, per redemtionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorium, in sanguine eius, in prima Iohannis primo, Versu nono. Sanguis Filij eius purgat nos ab omni peccato, prima Iohannis secundo, Versu

ſecundo. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed totius mundi.

Habemus quæ ſint debita noſtra, & quæ ſit ſatisfactio: nunc ea inter ſe conferamus, ut nobis certo conſtet, ſitne potentius peccatum ad damnandum, quam ſatisfactio Chriſti ad ſaluandum. Quam potens ſit peccatum triſtißima experientia totius mundi teſtatur. Lex enim peccati nemini parcit, non regibus, non ſapientibus, non diuitibus, non pauperibus, nulli ſexui, nulli ætati, nulli nationi parcit: omnes ſiquidem uarijs calamitatibus ſubijcit, & tandem non ſolum morte mulctat, uerumetiam omnes, qui non per ſatisfactionem liberantur, obruit æternis pœnis. Huiuſmodi eſt debitum noſtrum, ſic mulctat lex peccati omnes, qui illud non ſoluunt. Attamen utut ſæuum eſt: utut horrendum, utut maximum, tamen finitum eſt, ſuperabile eſt, & poteſt in nihilum redigi. ἀν=

τρον enim Filij Dei multo potentius est sua bonitate, quam debitum malitia: multo est fortius ad saluandum, quam debitum ad perdendum: multo efficacius est ad salutem, quam debitum ad damnationem. Non dubito, ait Bernhardus, quin multo potentior & efficacior sit mors Christi in bonum, quam peccata nostra in malum. Qui sic? quia satisfactio est infinita, immensa: debitum finitum, & mensurabile. Quomodo, inquies, poterit unius hominis mors esse satisfactio pro tot peccatis totius mundi? Nonne mors illa finita est? Nonne temporaria? Nonne iam præterijt? Fateor quidem, quod mors sit unius hominis, fateorq; quod finita sit, quod præterierit, non enim amplius moritur, teste Paulo: attamen mors illa finita, est infinita satisfactio, est infiniti pretij & ualoris, quoniam non est mors puri hominis, qualis Iohannis & Petri fuit, sed est mors hominis, qui est Deus. Nam Deus & ho-

mo unus Christus mortuus est, sed in ea natura, quæ mori poterat. Hinc est quod mors Christi sit infiniti pretij & ualoris, sufficiatque ad satisfactionem pro totius mundi peccatis. Congruebat enim iusticiæ diuinæ, ut quemadmodum unus homo peccauit: ac totam suam posteritatem peccato, & reatu inuoluit: Sic unus homo satisfaceret pro peccatis totius mundi iuxta scripturam. Verum quia minimum peccatum potentius erat, quam ut omnes creaturæ possent illud superare, aut pro illo satisfacere, ideo oportuit illum, qui pro illo satisfaceret, esse uerum Deum, & uerum hominem: ut posset, quia Deus: deberet, quia homo, personam totius mundi sustinens. Etsi ergo hic homo IESVS CHristus semel mortuus est, tamen ipsa mors perpetuo ualet, ad saluandos omnes, qui ad Deum in uera pœnitentia confugerint. Heb. 10. 14. Vna oblatione consummauit in æternum sanctificandos. Item,

Verſu: 10. Sanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti, ſemel peractam. Item, Verſ: 12. Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam in ſempiternum ſedet ad dexteram Dei. Item, Heb. 9.28. Chriſtus ſemel oblatus eſt, ad multorum exhaurienda peccata. Hinc tandem concludit Apoſtolus hanc exhortationem & conſolationem. Ver. 19. Habentes igitur fiduciam introëundi in ſancta, per ſanguinem Ieſu accedamus cum uero corde, in certitudine fidei, aſperſi cordibus à conſcientia mala, teneamus confeßionem ſpei inflexibilem, fidelis eſt enim qui promiſit. Cum itaq; ſolutio debiti ſeu ſatisfactio pro culpa ſit multo maior & potentior ad ſaluandum, quam debitum & culpa ad perdendum, nemo deſperet ob magnitudinem & multitudinem ſuorum peccatorum, ſed confugiat in uera pœnitentia ad thronum gratiæ, per fidem in Ieſum Chriſtum. Memorabile dictum eſt Bernhardi in ſermone

de annuntiatione uirginis pagin. 151. De remißione peccatorum (inquit) ualidißimum teneo argumentum dominicam passionem. Vox siquidem sanguinis eius inualuit multo plus, quam uox sanguinis Abel clamans in cordibus electorum remißionem omnium peccatorum. Traditus est enim propter peccata nostra, nec dubito quin potentior & efficacior sit mors illius in bonum, quam peccata nostra in malum. Hactenus Bernhardus.

Quarta collatio est Adami & Christi. Hanc collationem Paulus 1. Corinth. 15. 21. instituit. Ita enim ait: Postquam per hominem mors, per hominem quoq; resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes uiuificabuntur. Hic Paulus opponit inter se Adam & Christum, tanquam contrarias causas, quarum sunt contrarij effectus. Vt enim per Adam peccantem mors peruasit in omnes homines: Sic per

Chriſtum iuſtum uita uenit in omnes, qui credunt in eum. Roman. 5. 19. Quemadmodum per inobedientiam unius (Adam) multi conſtituti ſunt peccatores: ita obedientia unius (Chriſti) multi conſtituentur iuſti. Roman. 5. 15. Nam ſi unius delicto multi mortui ſunt, multo magis gratia Dei, & donum per gratiam, quæ eſt unius hominis IEſu Chriſti, in multos abundauit. Iam nemo Chriſtianus dubitat, quin Chriſtus Deus & homo, ſit potentior ad uiuificandum, quam Adam ad mortificandum. Quapropter quicunq; deſperat ueniam, quantumuis ſit magnus peccator, Chriſtum contumelia afficit, eumq́; in ordinem redigit, et infra Adamum collocat, quaſi Chriſtus non eſſet potentior ad ſaluandū, quam Adam ad perdendum.

Quinta collatio, inimicitiæ & reconciliationis, de qua Paulus ita ſcribit. Roman. 5. 10. Nam ſi cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo, per mortem

Filij

Filij ipſius, multo igitur magis ſaluabimur per uitam ipſius. Hic Paulus duplicem collationem inſtituit, primum, inimicitiæ & reconciliationis, deinde efficaciæ mortis & uitæ Chriſti. Mors Chriſti eſt causa reconciliationis: uita, ſalutis. Hoc Pauli dictum Auguſtinus nominat arma, quibus expugnatur inimicus, & inuictißimum ſcutum, quo repellitur inimicus deſperationem ſalutis ſuggerens, multitudine tribulationum & tentationum.

Sexta collatio eſt morbi & medicinæ, item ægroti & medici. Dominus noſter ſe medicum nominat, & omnes male habentes uocat, & offert ijs ſuam operam, Matth. capit. undecimo, Verſu uigeſimo octauo. Venite omnes, inquit, qui laboratis & onerati eſtis, ego refocillabo uos. Hoc intellexit Dauid, cùm in Psalm. centeſimo tertio, Verſu primo, caneret: Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me ſunt, nomini Sancto eius. Benedic

nedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas, qui redemit de interitu uitam tuam, qui coronat te miſericordia & miſerationibus. Chriſtus ergo noſter medicus cùm ſit Dei ſapientia, poteſt curare quosuis morbos. Hinc Fulgentius concludit: Si peritus eſt medicus, omnes poteſt infirmitates ſanare, ſi miſericors eſt Deus noſter, etiam poteſt peccatum dimittere. Non eſt perfecta bonitas, à qua non omnis malitia uincitur: Non eſt perfecta medicina, cui morbus aliquis incurabilis inuenitur. Scriptum enim tenetur in ſacris literis Sapient. 7. 30. Sapientiam autem non uincit malitia. Quid ergo putemus nobis remitti non poſſe, cum propitius ſit Dominus omnibus iniquitatibus noſtris? aut quid in nobis æſtimamus ſanari non poſſe, cum Deus ſanat omnes languores noſtros? Nemo igitur de medico deſperans in infirmitate remaneat. Ne-

mo miſericordiam Dei extenuans, in iniquitatibus contabeſcat. Apoſtolus clamat Roman. capit. quinta, Verſu ſexto. Chriſtus pro impijs mortuus eſt. Ipſe Medicus dicit Matth. cap. nono, Verſu decimo tertio. Veni in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Matth. capit. decimo octauo, Verſu undecimo: Veni ſaluare, quod perierat. Qualecunq; ſit ergo, & quantumcunque peccatum, non poteſt incurabile manere, modò Chriſtus medicam manum adhibeat. Hic ergo ab ægroto quærendus et orandus eſt, iuxta dictum Eſai. quinquageſimo quinto, Verſu ſexto. Quærite Dominum, dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. Derelinquat ergo impius uiam ſuam, & uir iniquus cogitationem ſuam, & conuertatur ad Dominum, quia multus eſt ad ignoſcendum. Relinquat ergo impius uiam ſuam, qua peccat: relinquat iniquus cogitationem ſuam, qua de remiſsione peccatorum deſperat, &

ſecundum Prophetæ dictum conuertatur ad Dominum, quia multus eſt ad ignoſcendum. In hoc multo nihil deeſt, in quo eſt omnipotens miſericordia, & omnipotentia miſericors. Imitetur ergo peccator exemplum Dauidis Pſalm. 6. 3. in hunc modum precantis: Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt omnia oſſa mea, quaſi dicat: Ego infirmus ſum, tu medicus: ſana me ergo ad te confugientem ex mandato tuo. Et alibi ait Pſal. 51. 1. Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele præuaricationes meas, hoc eſt, peto Domine Deus magnam miſericordiam tuam, quia ſentio magnam miſeriam meam. Peto magnam medicinam tuam contra plagam magnam meam, peto multitudinem miſerationum tuarum, contra multitudem iniquitatum mearum. Tu etiam ſolus ſanas contritos corde, & alli-

gas contritiones eorum, cum sis bonus u=
niuersis, & miserationes tuæ excedant
omnia opera tua. Psalm. 145. 9. Huc ad=
dam memorabile dictum Augustini ex Psal.
102. Omnipotenti medico nullus languor
insanabilis occurrit: tantum enim doctiori
te sine, manus eius ne repellas: nouit quid
agat: non tantum delecteris, cum fouet, sed
toleres, cum secat.

Hæ sex collationes semper animis
nostris sint infixæ, has cogitemus, quoties
precamur: Dimitte nobis debita nostra, &
statuamus uero corde misericordiam Dei
potentiorem & efficaciorem esse, nostra
miseria: statuamus gratiam supra omnem
modum exuperare peccatum totius mundi
statuamus pretium solutum pro debitis no=
stris, esse multo maius & potentius debito,
& satisfactionem culpa: statuamus Chri=
stum, secundum Adamum, potentiorem esse
ad uiuificandum, iustificandum & saluan=
dum, quam Adamum primum ad occiden=
dum,

dum, condemnandum & perdendum. Denique statuamus, reconciliationem nostri cum Deo superare inimicitias quæ fuerunt, & medicinam morbo hominis esse potentiorem. Hinc proinde discamus, quam suauis sit Dominus, & quam beatus sit, qui sperat in eo.

De secunda causa desperationis.

Secunda causa desperationis, ut proposuimus, est ignoratio uoluntatis Dei, quam sola scriptura nobis patefacere potest: quare testimonia scripturæ de hac consulamus, quæ desperationi facilè, modo fidem illis adhibeas, mederi possunt. Proponamus ergo aliquot illustria testimonia scripturæ, de uoluntate Dei erga nos homines. 1. Timoth. 2. 4. clarè scribitur: DEVS uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire,

unus est enim DEVM, unus est mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus, qui dedit seipsum in pretium redemtionis pro omnibus. Hic tres ordines facit Paulus, in supremo Deum collocat: in medio Christum redemptorem cum pretio redemptionis: in infimo, non partem humani generis, sed totum humanum genus, seu omnes homines collocat. Quicunque ergo se hominem agnoscit, sciat se in eorum numero esse pro quibus mediator intercedit, & dat pretium redemtionis. Quomodo autem hoc pretium redemtionis singulis applicandum sit, docet Apostolus, cum ait: Deus uult omnes homines in agnitionem ueritatis uenire. Est autem agnitio ueritatis notitia & fiducia misericordiæ Dei propter pretium redemptionis, quod Christus mediator Dei & hominum pro omnibus hominibus semel soluerat in ara crucis. Quicunq; ergo uenit in agnitionem ueritatis, & firma fiducia recumbit in unicum

nostrum mediatorem Iesum Christum, absoluitur ab omnibus peccatis suis, ornatur iusticia Christi, accipit arrhabonem hæreditatis, spiritum Sanctum. Quare non est, quod quisquam desperet ueniam, cum constat, DEVM omnes uelle saluos fieri per hunc Iesum Dominum nostrum, qui eius membra efficiuntur per fidem. Cum hoc Pauli dicto congruunt plurima scripturæ testimonia, ex quibus pauca quædam confirmandæ fidei nostræ causa huc apponam. Ezech. 33. 11. Nolo, ait Dominus DEVS, mortem peccatoris, sed ut conuertatur à uia sua & uiuat. Iohan. 6. 40. Hæc est uoluntas patris mei, ut omnis, qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam æternam. 2. Pet. 3. 9. Deus longanimis erga omnes, non uolens ullos perire, sed omnes ad pœnitentiam recipere. Hanc Dei uoluntatem, qua Deus uerè uult omnes homines saluos fieri, confirmat etiam mandatum Dei. Matth. 17. 5. iubentis, ut omnes

audiant filium. Item, Mandatum Christi. Marc. 16. 15. amandantis Apostolos suos: Ite, inquit, in mundum uniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: Qui uero non crediderit, condemnabitur. Hæc testimonia, & similia de uoluntate Dei, uolentis omnes, qui crediderint, saluos fieri, non sinamus nobis eripi ulla sophistica. Si enim hæc est uera, sic uti est uerißima, Deus uult omnes homines saluos fieri, profecto falsa erit hæc, Deus non uult omnes homines saluos fieri. Non sunt enim in DEO contradictoriæ uoluntates. Quare cum promißio gratiæ edita per filium sit uniuersalis, ut iam demonstratum est: nemo cogitet, aliam esse arcanam uoluntatem patris, quæ pugnat cum uoluntate ipsius patefacta uoce filij eius IESV Christi. Is enim est uerax nuncius, & testis uoluntatis Dei patris. Hinc ergo consolationem petamus aduersus desperationem,

quam

quam teneamus tanquam ancoram inter fluctus, & procellas tentationum: quod si fecerimus, nunquam euertemur, nunquam dimouebimur loco, nunquam cedemus contrarijs uentis. O fœlices nos, si hanc doctrinam de uoluntate Dei intimis sensibus & pectoribus infigamus, uera fiducia in Deum recumbentes.

De tertia causa desperationis.

Tertia causa desperationis est multis cogitatio paucitatis electorum. Nam cum audiunt. Matth. 20. 16. & 22. 14. scriptum esse. Multi sunt uocati, pauci uero electi, statim trepidant & dubitare incipiunt, an sint in illa paucitate electorum. In hunc scopulum multi impegerunt adeo, ut planè de uenia desperarent, putantes Deum exarasse, nescio quas fatales tabulas ante mundum conditum. Sed hi in magno

errore uersantur. Dictum domini: multi sunt uocati, pauci uero electi, nequaquam uniuersali gratiæ, & dicto Pauli 1. Timoth. 2. 4. Deus uult omnes homines saluos fieri, & alijs similibus testimonijs de uniuersali gratia aduersatur. Sed sententia dicti Christi ex circumstantijs locorum, ubi ponitur, petenda est. Matth. uigesimo, Versu 6. Confertur regnum cœlorum, hoc est, Ecclesia patrifamilias, qui conduxit mercenarios in uineam suam: conduxit autem omnes, quos inuenit otiosos. Matth. 22. 14. Confertur regnum cœlorum, hoc est: Ecclesia regi, qui fecit nuptias filio suo. Vtrobiq; prædicatur gratia uniuersalis, & bonitas Dei erga uniuersos, & simul accusatur magnitudo ingratitudinis maximæ partis humani generis. Prædicatio gratiæ uniuersalis est: multi sunt uocati. Accusatio ingratitudinis & querela Christi, de paucitate bonorum est, Pauci uero electi, id est, credentes & sinceri Dei cultores.

Con-

Congruit hæc querela, cum ea quæ est. Matth. 23. 37. Quoties uolui te congregare, ut gallina congregat pullos suos? & noluisti. Si noluit, non necessitate, sed crimine prauæ uoluntatis perijt. Sunt qui putant, hanc doctrinam de uniuersali gratia pugnare cum doctrina prædestinationis: & clamitant, eos euertere doctrinam prædestinationis, qui docent uniuersalem gratiam, sed falluntur: Vtramq; doctrinam docemus, nam & uniuersalem gratiam prædicamus, & prædestinationem electorum factam esse, antequam iacerentur fundamenta mundi, agnoscimus, ut Paulus docet ad Ephe. 1. Quid dico, agnoscimus? immo statuimus, prædestinationem esse solidissimum fundamentum salutis nostræ, ad quam semper, & præsertim in agone mortis, tanquam ad sacram ancoram confugimus. Sed non hæremus cum Zenonis familia, in uocula prædestinationis seu electionis, sed modum prædestinationis &

electionis ex Paulo prædicamus. Hic enim Ephe. 1. 4. modum disertis uerbis tradit. Elegit nos, ait, in Christo ante constitutionem mundi. Item Ephe. 1. 5. Prædestinauit nos in adoptionem per Christum IEsum. Item Ephe. 6. Charos nos fecit in dilecto, in quo habemus redemptionem per Sanguinem eius. Hic Paulus clarißimè prædestinationem definit, pronuncians Deum nos prædestinasse saluti per Christum & in Christo. Per Christum quidem, ut mediatorem & λυτρωτὴν: in Christo uero, ut in capite, & cum capite, cuius membra efficimur per fidem. Nam cum fide inserimur Christo, eius membra efficimur, atq; ideo prædestinati & electi, quia membra Christi sumus.

Ex his concludo non Stoicam, sed Christianam definitionem prædestinationis, hanc uidelicet: Prædestinatio est ordinatio DEI, qua ipse ante constitutionem mundi, secundum beneplacitum & consilium

lium uoluntatis suæ per Christum, & in Christo destinauit uitæ æternæ omnes in Christum redemptorem credituros, ut sint sancti, & immaculati coram ipso, utque laudem gloriæ, gratiæ ipsius in omni æternitate prædicent.

Hinc facile est uidere, doctrinam prædestinationis non aduersari uoluntati Dei, uolentis omnes saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: nec tollere uniuersalem gratiam, quam prædicat Euangelium, sed potius eam confirmare. Superiora igitur dicta, quæ adduximus de uoluntate Dei, uolentis omnes homines saluos fieri, illustrantur prædestinationis doctrina, & prorsus cum ea congruunt, ut alibi copiosè à nobis dictum, et declaratum est.

Cæterum Stoicæ quorundam prædestinationi multi pij & docti ministri Euangelij opponunt. quatuor hos clypeos, uidelicet, mandatum Dei uniuersale, promißionem uniuersalem, λύτρον uniuersa-

le, & sigillum uniuersale, uidelicet baptismum. Vt enim Deus mandat prædicari Euangelium omnibus gentibus, & promittit omnibus credentibus Euangelio propter uictimam filij, quæ facta est pro toto mundo, salutem: ita etiam iubet hoc beneficium omnibus obsignari per baptismum. Hæc simul continentur in hoc Domini dicto. Marc. 16. 15. Ite in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui autem non crediderit, condemnabitur.

De quarta causa desperationis.

Quarta causa desperationis est opinio peccati in spiritum sanctum commißi, quod est, teste magistro nostro Christo, irremißibile, & dicitur peccatum blasphemiæ, & peccatum ad mortem. Multi fuerunt et sunt, qui cum non rectè intelligunt,

quæ ſit huius peccati ratio, putant ſe hoc peccato inuolui, ex quo fit, ut de uenia miſerrimè deſperent, ſicuti noſtra ætate accidit cuidam Italo Franciſco Spiræ, qui uocatus Venetias ad Cardinalem, præ metu abiurauit Euangelium, quod antea profeſſus fuerat.. Hic miſer non rectè definiuit peccatum in ſpiritum ſanctum, quod in Petro apparet, qui etiam præ metu ipſum Chriſtum abiurauerat. Verum ne quis hic impingat, diligenter ex uerbo Dei definitio peccati in ſpiritum ſanctum eruenda eſt, qualis hæc eſt: Peccatum in ſpiritum ſanctum eſt uoluntaria rebellio aduerſus Chriſtum rectè agnitum, defectio ab Euangelio in corde hominis per ſpiritum ſanctum illuminantem obſignato, perſecutio Eccleſiæ, ſpreta & abiecta finaliter Chriſti hoſtia, quæ ſola peccati expiatrix eſt. Hæc definitio collecta eſt, ex multorum locorum ſcripturæ collatione, ut alibi notauimus. Dicitur autem hoc peccatum irre-

mißibile, non quod ſit potentius aut maius, quam gratia: Nam immota ſtat hæc Pauli regula: Gratia ſuperat peccatum: ſed quia non eſt alia, quam ſola Chriſti uictima pro peccato, quam qui finaliter ſpernit, abſq; dubio in æternum peribit. Nemo proinde exiſtimet, ſe peccare in ſpiritum ſanctum, niſi qui uoluntariè & finaliter renunciat Chriſto, ac eius hoſtiam extremè contemnit, & abijcit, ſine qua ſalus nulla ſperanda eſt. A quo peccato liberet nos Dominus noſter IEſus Chriſtus.

De quinta cauſa deſperationis.

Inter cauſas deſperationis quinto loco poſuimus molem afflictionum ſine intermißione. Hæc enim ſi non curatur efficaci remedio, hominem in deſperationem ueluti per gradus deijcit. Primum enim promißiones gratiæ paulatim obliterantur in mente, extincta fide. Deinde ingens do-

lor & cruciatus in corde nascitur, uastata conscientia, hinc sequitur fremitus cordis aduersus Deum: unde homo tandem in desperationem ruit, quam sequitur æternus animæ & corporis cruciatus in tenebris exterioribus.

Quid ergo remedij habes contra hanc molem calamitatum huius uitæ, ne hominem in desperationem adigat? Triplex remedium huic malo opponatur, uidelicet.

1. Consilium Dei.
2. Exempla sanctorum.
3. Collatio momentaneæ crucis & æternæ gloriæ. Item præsentis afflictionis, & æternæ pœnæ.

Consilium Dei, quo alios minus, alios magis, etsi pares, si peccata eorum spectes, affligit in hac uita, non tam scrutandum, quam adorandum est: habet enim causas

iusti sui consilij. In hoc Dei consilio, spe-
ctanda sunt duo Iudicium, & misericordia.
Iudicium quidem, quo iustè punit hominem
propter peccatum, cum naturæ, tum per-
sonæ: quod quidem in eum finem facit ex
paterno amore, ut uiam sibi sternat ad mi-
sericordiam. Misericordia uero, ut puni-
tus resipiscat & saluetur. Est enim natura
Dei, quod mortificet, ut uiuificet: deducat
ad inferos, ut in cœlum exaltet. Hæc ergo
duo, iudicium & misericordia, excitabunt
in afflicto confeßionem, inuocationem,
gratiarum actionem, & Spem. Confeßio-
nem, ut dicat cum Dauide Psalm. 51. 6.
Peccaui Domine, & malum coram te feci.
Item Psalm. 119. 137. Iustus es Domine, &
rectum iudicium tuum. Inuocationem, ut
dicat cum Publicano Luc. 18. 13. DEVS
propitius esto mihi peccatori. Item Psalm.
25. 11. Propter nomen tuum propitiare
peccato meo, multum est enim. Item Psal.
51. 1. Secundum multitudinem miseratio-
num

num tuarum dele præuaricationes meas. Gratiarum actionem: Vt dicat cum Iob 1. 21. Dominus dedit, Dominus accepit, ſit nomen Domini benedictum. Spem deniq;, ut uero corde ſentiat, & dicat cum eodem Iob 13. 15. etiamſi me occideris, in te ſperabo, hoc eſt, etiamſi me extremis calamitatibus ſubieceris, non deſinam in te ſperare. Hæc enim mea ſpes in æternum non confundetur.

Exempla ſanctorum, qui propter diuturnas afflictiones non defecerunt à fide, ſed magis in ſpem bonam erecti ſunt, ſcientes iudicium à domo Dei incipere, ſunt obuia: ſed omißis alijs, exemplum Lazari, quod Eccleſiæ toti notum eſt, proponam, præſertim, quia illud nobis à Chriſto commendatum eſt Luc. 16. 20. in hunc finem, ne à Deo deficiamus propter calamitates, quæ incidere poſſunt in hac uita. Hic Lazarus fuit pauper, ulceroſus, & contemtus uſq; ad finem uitæ in hoc mundo. Quid

hic fecit Lazarus? non desperauit, non pu-
tabat se propterea à DEO reiectum, quia
spernebatur ab hominibus: non putabat se
ideo abominabilem coram Deo, quia ho-
minibus abominabilis erat, propter morbi
sui fœditatem: non putabat se ideo reie-
ctum iri à Deo, quia pauper & mendicus
erat. Quid ergo fecit? hoc euentus indi-
cat, mortuus deferebatur ab Angelis in si-
num Abrahæ. Ergo dum uixit, quamtum-
uis pauper, ulcerosus, & contemtus, A-
brahæ uestigijs institit, ut Filius patris: cre-
didit igitur DEO, ut Abraham, obediuit
Deo ut Abraham, spem habuit ut Abra-
ham, alioqui in locum beatitudinis cum A-
braham nequaquam fuisset receptus. Sed
dices forte: hoc singulare exemplum non
potest communem regulam præscribere.
Respondeo: potest utq;, Deus enim iustus
est & æqualis, æqualiter se habentibus, a-
pud quem non est personarum respectus,
quod ad iudicium & misericordiam atti-
net;

net: iudicio omnes contumaces, & perseuerantes in peccatis usq; ad mortem condemnat: misericordia omnes, qui conuertuntur ad Deum per fidem in Iesum Christum, recipit. Valet ergo consequentia ab uno ad omnes propter constantiam Dei in suis comminationibus & promißionibus. Vt Paulus Roman. 4. 23. ab uno exemplo Abrahæ colligit, omnes, qui credunt iustificari fide absq; operibus: Ita nos ab uno exemplo Lazari recte concludimus, omnes afflictos in hoc mundo, modo retineant fidem Abrahæ, recipi à morte in sinum Abrahæ, hoc est, in beatam requiem, promissam omnibus inuocantibus nomen Domini, iuxta illud Ioel. 2. 32. Roman. 10. 13. Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quantumuis ergo affligimur in hoc mundo, statuamus Deum non aliter erga nos affectum esse quam fuit erga Lazarum: & firma fide promißionem hanc teneamus, Psalm. 50. 15. Inuoca me in

dle tribulationis, eripiam te, & glorificabis me.

Collatio miseriæ præsentis uitæ, & gloriæ futuræ uitæ. Illa finem habet, hæc æterna est: illa momentanea est, hæc perpetua, quæ promissa est ijs, qui in fide perseuerant, & in inuocatione Dei ab hac uita discedunt. Sed per amarum est, inquies, toto uitæ tempore cruciari? Verißimum quidem hoc est, sed ista amaritudo, si ei artem diuinitus monstratam adhibeas, uertetur in dulcedinem; & tametsi in se manet amara, tibi tamen suauißima uidebitur. Vt enim aquæ, quæ erant amarißimæ in Marath, iniecto ligno à Mose ex mandato Domini, factæ sunt dulcißimæ Exod. 15. 25. Sic nihil non fit credentibus non suauißimum, si lignum illud crucis & supplicij Christi addatur ceu condimentum. Hoc fit, quando in nostris calamitatibus uiua fiducia recumbimus in Christum, qui pro nobis in ligno pependit, ut omnia nobis amara

fiant dulcia, fiducia Christi, et spe beatæ & æternæ gloriæ, quæ in immensum excedit huius uitæ calamitates & miserias, quantumuis longißimas. Vt enim mare superat sua quantitate guttulam aquæ: ita gloria, quam speramus, superat, immo supra modum excedit omnes huius mundi calamitates, et miserias totius humani generis. Quicunq; ergo conflictatur cum perpetuis afflictionibus in hac uita, cogitet etiam de immensa gloria, quæ proposita est ijs, qui in inuocatione Dei ex hoc mundo discedunt. Hanc collationem præsentis miseriæ & futuræ gloriæ commendant nobis Christus, Paulus, & Petrus. Christus Matth. 10. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed timete potius eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. Perdere hic non est in nihilum redigere, sed æternis cruciatibus affligere. Vult ergo Dominus, ut cum affligimur in hac uita, duplicem colla-

tionem instituamus, unam afflictionis præsentis uitæ, & pœnarum æternarum: Alteram afflictionis præsentis uitæ, & futuræ gloriæ in uita beata. Quando ergo affligeris in hoc mundo, cogita quam sit hæc breuis afflictio, quæ ne momenti quidem rationem habet ad pœnas æternas, quæ manent omnes, qui non conuertuntur ad Deum ante mortem. Hinc in afflictione excitaberis ad pœnitentiam, ut effugere horribiles illas pœnas & æternas queas. Rursus quando affligeris, cogita quam leuis pœna sit hæc, si conferatur cum gloria sempiternæ uitæ credentibus in Christum promissa. Hic rursus & ad pœnitentiam, & ad patientiam excitaberis. Ad pœnitentiam quidem, ut fias particeps beatæ immortalitatis. Ad patientiam uero, ut propter spem promissæ salutis æternum duraturæ, forti animo sustineas afflictiones huius uitæ, ac eas pro nihilo habeas. Paulus. 2. Corinth. 4. 17. Leuitas afflictionis nostræ supra

modum momentanea, æternum ſupra modum pondus gloriæ operatur in nobis, dum non ſpectamus ea quæ uidentur, ſed quæ non uidentur. Roman. 8. 18. Non ſunt afflictiones huius uitæ condignæ ad futuram gloriam. Petrus. 1. Pet. 5. 10. Deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternam ſuam gloriam, in Chriſto Ieſu, paululum afflictos ipſe uos perfectos reddat. Breuiter, cum habeamus duplex mandatum Dei, unum obedientiæ, alterũ inuocationis, quoties cruce, quantumuis graui, premimur, ſimus Deo obedientes ſub cruce, in uera patientia, ac ipſum inuocemus, qui dixit Pſalm. 50. 15. Inuoca me in die tribulationis, eripiam te, & glorificabis me.

De ſexta cauſa deſperationis.

Sexta cauſa deſperationis eſt diuturna & longiſsima peccandi conſuetudo, qua homo ſe totum Diabolo ſubijcit contemto

Deo et eius uerbo. Nam qui impuritati uitæ diutius indulgent, eorum conſcientia, quaſi cauterio inuritur 1. Timoth. 4. 2. ut iam non ſentiant malum. Qui ergo tales ſunt, difficulter in uiam reuocari poſſunt. Impius, ait Salomon Prouerb. 18. 3. cum in profundum peccatorum uenerit, contemnit, id eſt, ſecurus fit, & contemnit iudicium Dei, nec de pœnitentia agenda cogitat. Nihil ergo periculoſius eſt tali peccandi conſuetudine, qua multi, proh dolor, in æternum exitium præcipitantur. Quid hic dicemus? Si gratia ſuperat peccatum, & Deus non uult mortem peccatoris, neq; hic omnino deſperandum eſt. Nam certum eſt, quod bonitas Dei inuitet omnes ad pœnitentiam, donec in hac uita fuerint. Roman. 2. 4. Etſi igitur periculoſiſsima eſt longiſsima peccandi conſuetudo, ut diximus, qua texitur longa & triſtiſsima peccatorum catena: tamen miſericordia Dei pœnitenti expoſita eſt. Sed hic opus perito

medico. Vt enim in uitijs corporis medendis fit: Ita etiam in peccatis hominum curandis fieri necesse est. Vitia corporis alia facilè curantur applicatione malagmatis: alia opus habent sectione: ijs quæ sectione non curantur, ignis adhibetur, ut exuratur uitium corporis. Sic alia peccata salutaribus admonitionibus emendantur: alia obiurgationibus & minis curantur: alia non nisi cruce et afflictionibus sanantur. Cuius generis est longa peccandi consuetudo, & inueterata, de qua nunc nobis sermo est. Latro qui audiuit à Domino, cras eris mecum in Paradiso, nunquam resipuisset, nisi cruce fuisset eruditus, nam uenerat in profundum peccatorum. Huius Latronis exemplum, ideo proponitur nobis in paßione Domini, ut sciamus nullum peccatum tantum esse, neq; tam diuturnum, quin poßit sanari aspersione sanguinis Christi, quod fit, quando homo conuertitur ad Deum per fidem in Iesum Christum. Huius sanationis

imago proponitur nobis in Lazaro quadriduum mortuo. Vt enim Dominus non solum potuit sanare socrum Petri febricitantem, cœcos, claudos, leprosos, Item filiam Iairi in lecto iacentem mortuam excitare, Item filium Viduæ iam exportatum extra urbem ut sepeliretur, uerum etiam Lazarum quadriduum iam fœtentem in sepulchro excitauit. Ioh. 11. 44. his imaginibus significatur, quod medicus animarum nostrarum Iesus Christus poßit & recentia uulnera animæ, & inueterata foetentiaq; sanare. Hic noster medicus sanauit Manassem, Magdalenam, Latronem, & innumeros alios, quantumuis in peccatis suis, ueluti sepulti foetuerunt. Nemo ergo desperet ueniam, etiamsi diutißimè in peccati lutum & foetorem demersus fuerat. Si uritur igne crucis, & inde excitatur conscientia, quæ iam diu, tanquam mandragora sopita iacuit, agat gratias Deo, qui dignatus est sibi manum medicam adhibere, &

reuertatur à uia sua pessima, per fidem in Iesum Christum. Quod si fecerit, sanabitur à suo morbo, tametsi fuerit longissimus & periculosissimus. Semper, ait Fulgentius, delectatur Deus conuersione nostra, nec tempus huiusmodi, quam diu in hac uita est, posuit, quo propitiari conuerso non possit, immo tempus omne præsentis uitæ conuersioni nostræ cognoscitur deputasse. Idem: Nulla prolixitas temporis, uel æquitati diuinæ, uel pietati præiudicat. Poenitentia nunquam est apud DEVM sera: in cuius conspectu semper pro præsentibus habentur, tam præterita, quam futura. Si diuturnitas peccatorum Dei uinceret misericordiam, non in ætate mundi nouissima ueniret, ut peccatum mundi percuntis auferret. Verum hic quilibet omnium primum cogitet, quam multa mala concurrant in uno peccato. Primum in se est turpe & abominabile, quo dignitas humanæ naturæ defoedatur, tanquam coeno immundissimo

ſimo & foeditiſsimo. Secundo, placet mi-
rum in modum impuris ſpiritibus: id eſt,
diabolis, nec quicquam diabolis iucundius,
quam ut homines formati ad imaginem
DEI, ſui ſimiles per peccatum, euadant.
Dominantur enim diaboli per peccata ho-
minum, iiſq; paſcuntur, ut ait Auguſtinus:
Tertio, Deo ſancto & caſto peccatum ſum-
mè diſplicet, nam eſt uiolatio legis diuinæ:
defectio à DEO: deformatio & inductio
imaginis DEI, ad quam factus eſt ho-
mo: prouocatio iræ DEI in peccatorem:
Quarto, peccatum nocet committenti,
nam eum obſtringit ad æternas poenas,
niſi fiat remiſsio. Quinto aliis imitatio-
ne nocet, nam qui te peccantem imitan-
tur, non ſolum ipſi rei fiunt æternarum
poenarum, uerùmetiam tuus reatus fit
maior coram DEO, adeo ut CHriſtus
dicat de tali homine: melius eſſe mola a-
ſinaria alligata capiti eius demerſum eſſe
in mare.

Dein-

Deinde cogita, quam grata ſit Deo & angelis eius matura reſipiſcentia. Gaudium, inquit Dominus, angelis in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Prætereà cogita, quantum periculum ſit in peccatis conſeneſcere. Sera pœnitentia, ut ait Auguſtinus, raro uera. Multi tolluntur è medio ſubito præter omnem expectationem, multi iraduntur in reprobam mentem. Pauci admodum, qui conſenuerunt in peccatis, in uiam reuocantur, ſed obruuntur tenebris mentis & cordis, ut de pœnitentia agenda nunquam cogitent. Ambulabant, ait Sophonias capit. 1. 17. ut cœci, quia Deo peccauerunt. Theſauriſant ſibi iram in diem iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei. Iuxta duritiem tuam (ait Paulus: Roman. 2. 5.) & cor pœnitere neſcium, colligis tibiipſi iram in diem iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Cogita uoluntatem tuam non poſſe mutari à malo ad bonum ſine gratia Dei, ſed magis magiſq; in malo

 indu-

induràri. Vt enim ſole ſubtrahente ſuos radios, ſponte ſequuntur tenebræ, quæ magis magiſq; creſcunt: Ita Deo ſubtrahente ſuam gratiam, ſponte ſuccedit peccatum, creſcitq; magis magiſq;, donec hominem prorſus oppreſſerit æternis tenebris. Nihil proinde tutius eſt, quam citiſsimè conuerti ad Dominum, & ambulare coram DEO noſtro ſolicitè, inuocare Deum, gratias agere Deo: audire, legere, & meditari uerbum Dei, exercere opera charitatis, facere opera uocationis in timore Dei: cogitemus ideo diem mortis eſſe incertum, non ut diſferamus, ſed ut maturemus pœnitentiam. Iuuenibus enim mors eſt in inſidijs, ſenibus in ianuis. Memorabile eſt Auguſtini dictū, Ne, inquit, deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt poenitentiæ portus: rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus. Cogitemus igitur de extremo actu uitæ, ut ille ſit lætus, cogitemus de futuro iudicio, imitantes diuū Hieronymum,

qui hac cogitatione ſe in timore Dei continebat. Siue, inquit, comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid aliud faciam, ſemper uox illa uidetur ſonare in auribus meis: Surgite mortui, & uenite ad iudicium. Notetur hic conſilium Auguſtini: Vis à dubio liberari: Vis quod incertum eſt euadere, age poenitentiam, dum ſanus es: ſi ſic agis, dico tibi, quod ſecurus es, quia poenitentiam egiſti eo tempore, quo peccare potuiſti.

ECPHRASIS DOMINICÆ Orationis.

Pater noſter (per fidem enim nati ſum⁹ filij tui in dilecto tuo filio Ieſu Chriſto.

Qui es in cœlis (quo nos uocas hæredes tuos, & cohæredes Ieſu Chriſti filij tui dilecti.

Sanctificetur nomen tuum (hoc eſt, per ueram notitiam tui, & sanctificationem ſpiritus glorificetur. In hunc

enim finem omnia creaſti, ut te ſanctum agnoſcant & glorificent.

Veniat regnum tuum [te in nobis regnante uerbo, ſpiritu, iuſticia, pace & gaudio in ſpiritu ſancto.

Fiat voluntas tua (de nobis & à nobis. De nobis quidem in ſalutem, quia tua uoluntas eſt, ut omnes homines ſalui fiant, & ad agnitionem ueritatis ueniant: à nobis uerò, ut tibi pareamus & faciamus quæ tibi grata ſunt, uiuentes in iuſticia & ſanctitate uera.

Sicut in cœlo & in terra (ut tibi obediamus in terra, quemadmodum caſtiſsimi Angeli tibi obediunt in cœlis.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie (paſce & animas noſtras pane uitæ æternæ, & corpora noſtra terrenis alimentis, conſerua agriculturam, conſerua miniſterium Euangelij, mitte fideles miniſtros uerbi, da magiſtratum politicum iuſtum, tuere regem & alios, qui in dignitate ſunt conſtituti unà cum ſubditis.

Et

Et dimitte nobis debita noſtra (*quoniam in multis labimur omnes, condona nobis ô pater quotidianos lapſus, ignoſce erroribus noſtris, uicioſos affectus reprime, da gratiam ſpiritus & robur, ut in nobis peccatum non dominetur, ſed ut illud ſubiectum reprimamus.*

Sicut & nos remittimus debitoribus noſtris (*Quia uis, pater, tuum factum, quo remittis nobis peccata, eſſe regulam noſtræ affectionis erga proximum, da nobis ex gratia, ut & nos remittamus debitoribus noſtris, quantum quidem in nobis eſt, & expedit tuæ gloriæ, & charitati proximi.*

Et ne nos inducas in tentationem (*Ne permittas, ut caro noſtra, Mundus et Diabolus nos in tentationem inducant, ut uel dubitemus de tuo uerbo, uel præſumamus de uiribus noſtris, uel deficiamus à te uita noſtra, ac tandem deſperemus ac moriamur mortem æternam.*

Sed

Sed libera nos à malo [hoc est, & à Diabolo tentatore qui nos solicitat ad defectionem à te DEO nostro, & à quouis malo impediente quæ tuæ sunt gloriæ & nostræ salutis.

Quia tuum est regnum (ad quod nos uocas.

Tua potentia (qua nos defendis & reprimis hostes.

Et tua gloria (cuius nos reddes participes propter filium tuum Dominum nostrum IEsum Christum. Cui una tecum & spiritu sancto sit laus, honor, imperium in omnem æternitatem.

Amen, (Fiat ô pater quæsumus quod ex mandato filij tui nostri unici mediatoris te petimus, Amen.

HAFNIAE
Sumptibus Henrici VValdtkirch: C. & B. Hafniensis: apud quem etiam uenalis extat.

oc
ti=
à
o=
ad
dis
les
um
um
um
s.